

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

тема:

**ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВА КОМПОЗИЦІЯ З ДЕРЕВА «ЯНГОЛ
ОХОРОНЕЦЬ УКРАЇНИ»**

Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

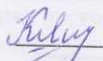
Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Спеціалізація «Художня обробка деревини»

Освітня програма «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»

КвРДМ0.21005.21.05..ПЗ

Виконала студентка групи ДМ-21-1

Яна КОВАЛЕНКО

Керівник: ст. викладач

Богдан КРУЛИК

Нормконтролер

Оксана ПЯСТУК

До захисту допускаю:

Олена САМБОРСЬКА

В. о. завідувача кафедри технологічної
та професійної освіти і декоративного
мистецтва

« 16 » серпня 2025 р.

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет гуманітарно-педагогічний
Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Галузь знань 02 Культура і мистецтво
Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація
Освітня програма Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво
Спеціалізація Художня обробка деревини

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри Т.О.С.М.
Олена САМБОРСЬКА
04 квітня 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Коваленко Ана Вадимівна

Прізвище, ім'я, по-батькові студента

1. Тема роботи Об'ємно-просторова композиція з дерева
"Ангел охоронець України"

керівник роботи _____
Прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання

Затверджено наказом ректора університету від 7 лютого 2025 р. № 23

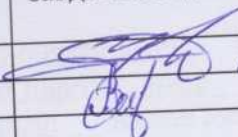

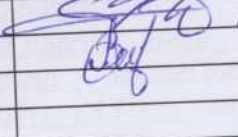
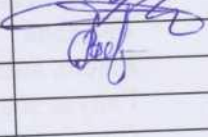
2. Строк подання студентом роботи на кафедру 17.06-18.06.2025р.

3. Вихідні дані до роботи об'ємно-просторова композиція,
художня обробка деревини

4. Зміст пояснювальної записки теорія та техніки художньої
обробки деревини, аналіз і реалізація композиції
"Ангел охоронець України" розглянуто символічну
образу його роль у культурі та мистецтві.

5. Творча робота "Ангел охоронець України"
Назва художнього твору (виробу)

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Антиплагіат	Герніченко І.І.		
Нормоконтроль	Ляемчук О.В.		

7. Дата видачі завдання 04.04.2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва розділу кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1	Вступ	28.04 - 02.05.2025	Виконано
2	1 розділ	03.05 - 16.05.2025	Виконано
3	2 розділ	19.05 - 26.05.2025	Виконано
4	Висновки, перелік посилань	27.05 - 28.05.2025	Виконано
5	Попередній захист	29.05 - 30.05.2025	Виконано
6	Перевірка на плагіат	02.06 - 04.06.2025	Виконано
7	Нормоконтроль	05.06 - 10.06.2025	Виконано
8	Рецензування	13.06 - 16.06.2025	Виконано
9	Захист	19.06 - 20.06.2025	Виконано

Студент
Підпис

Яна КОВАЛЕНКО
Ім'я, прізвище

Керівник

Підпис

Богдан КРУЛИК
Ім'я, прізвище

АНОТАЦІЯ

Тема кваліфікаційної роботи: Об'ємно-просторова композиція з дерева «Янгол охоронець України»

Автор: Яна КОВАЛЕНКО

Керівник: старший викладач Богдан КРУЛИК

Обсяг пояснювальної записки: 66 с.; обсяг додатків: 4 с.

Ключові слова: художня обробка деревини, об'ємно-просторова композиція, дерев'яна скульптура, янгол-охоронець, сакральне мистецтво, техніка різьблення

Кваліфікаційна робота виконана з урахуванням специфіки обраної техніки та властивостей деревини як художнього матеріалу для створення авторського твору. Текстова частина кваліфікаційної роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі розглянуто історичний розвиток обробки деревини в Україні, її сакральну та декоративну функцію; висвітлено досвід вітчизняних і зарубіжних майстрів у цій сфері; окреслено культурно-символічну цінність образу янгола-охоронця.

У другому розділі представлено авторську концепцію твору — об'ємно-просторової композиції «Янгол-охоронець України», розкрито її композиційні, символічні та естетичні особливості; проаналізовано матеріали, обґрунтовано технологічні етапи виконання виробу у техніці художньої обробки деревини з дотриманням сучасних вимог.

У висновках підсумовано результати проекту: обґрунтовано актуальність техніки підтверджено досягнення поставленої мети та ефективність реалізованих завдань. Текстова частина доповнена ілюстративним матеріалом, який винесено у додатки.

16.06.2025р.

Яна КОВАЛЕНКО

Яна КОВАЛЕНКО

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	6
1 Традиції та новаторство у техніці художньої обробки деревини.....	10
1.1 Передумови та історія розвитку техніки художньої обробки деревини	10
1.2 Художньо-технологічні особливості виконання творів у техніці художньої обробки деревини.....	25
2 Художньо-композиційні та матеріалознавчо-технологічні аспекти виконання художнього твору за обраною технікою.....	33
2.1 Ідея та художньо-образне обґрунтування художнього твору обраного для виконання.....	33
2.2 Композиційні та художні особливості виконаного художнього твору, його естетична оцінка.....	38
2.3 Матеріалознавчі аспекти виконання Об'ємно-просторова композиція з дерева «Янгол-охоронець України».....	40
2.4 Технологічна послідовність виконання художнього виробу за обраним видом декоративного мистецтва.....	43
Висновки.....	57
Перелік джерел посилання	59
Додаток А Готовий виріб «Янгол-охоронець України».....	62
Додаток Б Диплом за прийняту участь в конкурсі «Феномен from Ukraine».....	64
Додаток В Сертифікат учасника Міжнародної науково-практичної конференції з висвітленою темою.....	65
Додаток Г Макет постера.....	66

ВСТУП

Художня обробка деревини як форма декоративно-прикладного мистецтва в Україні має глибоке історичне коріння, сягаючи часів Київської Русі та розвиваючись упродовж століть у вигляді різьблення, побутових предметів, народної іконографії, а також елементів архітектури. У сучасному культурному просторі дерево не втрачає своєї актуальності як універсальний матеріал, що поєднує традиційність, теплоту, природну естетику й здатність передавати глибокий духовний зміст. В умовах сьогодення, коли українське суспільство переживає складні трансформації, пов'язані з війною, кризами й пошуками нових форм самоідентифікації, питання збереження культурної спадщини та її осмислення через мистецтво набувають особливої ваги.

Звернення до тематики, зокрема образу янгола-охоронця, є не лише символічним актом духовної підтримки, але й спробою актуалізувати традиційні смисли в контексті сучасної художньої мови. Янгол як образ має універсальне значення – він виступає символом захисту, надії, небесного покровительства. У культурній традиції українського народу ця постать тісно пов'язана з уявленнями про духовну єдність, родинну пам'ять, молитву й спасіння. Створення об'ємно-просторової композиції «Янгол-охоронець України» у техніці художньої обробки деревини не тільки дозволяє інтерпретувати цей образ через авторське бачення, але й сприяє збереженню та оновленню елементів традиційної української сакральної культури.

Особливу актуальність тема набуває в умовах зростання інтересу до народного мистецтва як джерела культурної ідентичності. На тлі глобалізації та стандартизації мистецьких форм зростає потреба у збереженні національної самобутності, відновленні регіональних шкіл художнього ремесла, популяризації ручної праці як засобу культурної комунікації. Водночас сучасні технології й авторські підходи дають можливість переосмислювати традиції та надавати їм нової виразності, поєднуючи етнічне з актуальним.

Художня обробка деревини як форма декоративно-прикладного мистецтва в Україні має не тільки глибоке історичне коріння, а й особливу символічну цінність, яка розкривається через взаємодію з природою, матеріалом та духовністю. Протягом століть вона змінювалась і адаптувалась до нових умов життя, зберігаючи при цьому глибинний зв'язок з народною культурою, традиціями та духовними цінностями. Сьогодні, в умовах художня обробка деревини є потужним інструментом вираження національної ідентичності та єдності.

Різьблення по дереву, будучи частиною народного мистецтва, часто перетворюється на символічний жест, який відображає душу народу, сподівання та переживання. Важливим аспектом є те, що дерево, як матеріал, має свою особливу енергетику та здатність зберігати пам'ять поколінь. Це дозволяє відтворювати не тільки традиційні елементи, а й створювати нові образи, що перегукуються з сучасними викликами та цінностями.

Збереження культурної спадщини через мистецтво обробки деревини відкриває можливості для переосмислення і збереження традицій в умовах глобалізації. Сучасні художники й ремісники, використовуючи нові технології, можуть відтворювати старовинні техніки в новому світлі, поєднуючи традиційні форми з сучасними концепціями. Таким чином, художня обробка деревини стає не лише методом збереження спадщини, але й способом культурного самовираження, що дає можливість передавати унікальні національні мотиви майбутнім поколінням.

У той час, коли зростає попит на автентичність та унікальність у мистецтві, народне ремесло отримує нове життя.

Обрана тема кваліфікаційної роботи – створення об'ємно-просторової композиції з дерева «Янгол-охоронець України» – є результатом глибокого осмислення духовного та символічного потенціалу дерев'яної пластики в контексті сучасної української культури. Ідея ангела-охоронця як художнього образу об'єднує релігійні, національні й емоційні смисли, втілюючи прагнення

до миру, захисту й духовного єднання, особливо актуального в умовах суспільних потрясінь та воєнного стану в Україні.

Актуальність теми зумовлена необхідністю збереження та оновлення традицій українського сакрального мистецтва через використання нових художньо-технологічних рішень. Створення авторського твору в техніці художньої обробки деревени не лише сприяє розвитку професійних навичок майстра, а й виступає засобом художнього висловлення національного духу.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є техніка художньої обробки деревини як вид декоративно-прикладного мистецтва.

Предметом кваліфікаційної роботи є художньо-композиційні та технолого-матеріалознавчі особливості виконання об'ємно-просторової композиції з деревини «Янгол охоронець України».

Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні художньо-композиційних і технолого-матеріалознавчих особливостей об'ємно-просторової композиції з деревини «Янгол охоронець України», виготовленні її відповідно до схарактеризованої технологічної послідовності та презентуванні на постері.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- дослідити історію розвитку техніки художньої обробки деревини;
- схарактеризувати художньо-технологічні особливості виконання творів у техніці художньої обробки деревини;
- обґрунтувати ідею та художньо-образний зміст теми об'ємно просторової композиції «Янгол охоронець України» у техніці художньої обробки деревини;
- підібрати та охарактеризувати матеріали, для виготовлення об'ємно просторової композиції «Янгол охоронець України» у техніці художньої обробки деревини;
- обґрунтувати технологічну послідовність виконання об'ємно просторової композиції «Янгол охоронець України» у техніці художньої обробки деревини та виготовити її;

– охарактеризувати композиційні особливості виконаної об'ємно просторової композиції «Янгол охоронець України» у техніці художньої обробки деревини, дати їй естетичну оцінку та виготовити постер.

В межах кваліфікаційної роботи було розроблено проєкт постера Об'ємно-просторова композиція з дерева «Янгол охоронець України» у змішаній текстильній техніці, який представлено у Додатку Г.

Основні положення й результати кваліфікаційної роботи узагальнено та висвітлено на опублікованих працях: Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Українське мистецтво у світовому культурному просторі: історія, сучасність та перспективи розвитку» (Вінниця 18–19 березня 2025 року).

Результати кваліфікаційної роботи представлено в опублікованих тезах: «Художнє втілення національного символу янгола-охоронця у дерев'яній об'ємній скульптурі » , які увійшли до Матеріалів наукової студентської конференції секції кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва. (м. Хмельницький, 02 травня 2025 р.) / ред. кол.: І. В. Андрощук, І. П. Андрощук [та ін.]. – Хмельницький : ХНУ, 2025.– С. 60 (наук. керівник – старший викладач Крулик Б. В.).\

Результат кваліфікаційної роботи було висвітлено в фестивалі-конкурсі мистецтв «Феномен from Ukraine», в категорії декоративно-прикладне мистецтво, об'ємно-просторова композиція з дерева “Янгол-охоронець України” та здобуто нагороду Гран-прі (Харків 31 травня 2025).. Сертифікати досягнень висвітлено в додатку В.

1 ТРАДИЦІЇ ТА НОВАТОРСТВО У ТЕХНІЦІ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ

1.1 Передумови та історія розвитку техніки художньої обробки деревини

Початок використання деревини як матеріалу для створення об'єктів побуту, мистецтва та культових предметів можна простежити ще в найдавніших культурах, таких як Трипільська культура, де деревини використовували для створення не лише предметів повсякденного вжитку, але й обрядових предметів. Приміром, у Трипільській культурі (IV–III тисячоліття до н.е.) археологи знаходили дерев'яні вироби, зокрема обрядові статуетки, які мали важливе сакральне значення для їхнього народу [1]. Ці об'єкти були витесані вручну, часто з допомогою кам'яних інструментів. Для цього використовували переважно м'які породи деревини, що легко піддавалися обробці.

Трипільці використовували дерево для виготовлення житлових конструкцій та ритуальних об'єктів, таких як дерев'яні хрести та стовпи, що служили для обрядових церемоній, зокрема поклоніння духам та божествам. Водночас це свідчить про те, що вже на найранніших етапах розвитку людства дерево мало не лише утилітарну, але й значну сакральну роль у культурах, що його використовували [2].

Велике значення дерево мало й у Київській Русі, де воно активно використовувалося для створення релігійних об'єктів і предметів побуту. Вже в XI столітті дерев'яні хрести стали важливими ритуальними атрибутами християнства, що визнали своє місце в релігійних обрядах [3]. Проте найбільший розквіт художньої обробки деревини припав на XII–XIII століття,

коли дерево почало використовуватися для створення не лише побутових предметів, а й для декору церков та монастирів.

Однією з найвизначніших традицій того часу була техніка різьблення по дереву. Відомо, що дерев'яні вівтарі, вирізьблені по типу іконостасів, стали основою багатьох церков і святинь Київської Русі. Різьблення використовувалося не тільки для створення сакральних предметів, але й для обробки будівельних конструкцій. У Києві та інших великих містах було створено численні дерев'яні храми, де мистецтво різьблення прикрашало не тільки ікони, а й меблі, двері та вікна [4].

Особливо важливим був період християнізації Київської Русі, коли дерево використовувалося для створення не лише релігійних, але й побутових предметів, таких як посуд, меблі та інструменти. Зокрема, у період князя Ярослава Мудрого (X–XI століття) почала формуватися традиція декоративного та сакрального використання деревини. Одним із найбільш цікавих прикладів є дерев'яні рельєфні вівтарі, що стали популярними в релігійній архітектурі.

Період бароко в Україні, що тривав у XVII–XVIII століттях, став етапом, коли художня обробка деревини набула своєї найбільшої популярності. Саме в цей час дерево було основним матеріалом для створення дерев'яних скульптур, різьблених вівтарів, ікон та меблів. Барокова культура не лише збагатила техніку різьблення, але й принесла нові художні прийоми, такі як об'ємна композиція та складна детальна орнаментация [5].

Барокова скульптура та різьблення в Україні відзначалися характерними для цього стилю елементами: розкішною форм, складними орнаментами, рельєфними зображеннями святих та ангелів. Дерево, завдяки своїй природній теплоті та здатності до детальної обробки, стало ідеальним матеріалом для створення не тільки релігійних, але й декоративних творів мистецтва. Одним із найбільших майстрів цього періоду був Микола Герасимович, який працював на Волині в XVII столітті і створив декілька величезних дерев'яних скульптур для церков [6].

Протягом XVII–XVIII століть в Україні було створено багато величезних дерев'яних храмів, де використання деревини було основним матеріалом для створення як самих будівель, так і внутрішніх декорацій. Важливим аспектом цього періоду було те, що барокове різьблення активно використовувалося не тільки для релігійних об'єктів, але й для прикраси палаців, замків, маєтків [7].

XIX століття стало часом значних змін у розвитку українського мистецтва, зокрема у галузі художньої обробки деревини. Це століття принесло нові виклики та можливості, що суттєво вплинули на еволюцію різьблення в Україні. Відродження інтересу до народних традицій, а також впливи західноєвропейських стильових течій, таких як класицизм та романтизм, визначили характер розвитку української дерев'яної скульптури.

У цей період важливу роль у розвитку різьблення відіграло село як осередок народного мистецтва. Проте в той самий час українські майстри почали використовувати дерево для створення все більш складних і витончених декоративних елементів, що поєднували народні традиції з новими художніми прийомами. Для цього періоду характерним є поширення технік об'ємного різьблення, а також вживання елементів інкрустації та інтарсії, які активно використовувались для оздоблення меблів та побутових виробів [8].

Одним із яскравих прикладів того часу є творіння майстрів з Полісся та Гуцульщини, які розробили характерну техніку «сухого різьблення», коли малюнок або орнамент виїмки виконувались в залежності від зернистості деревини, що дозволяло створювати цікаві текстури та візерунки на поверхні. В цей час виникає велика кількість дерев'яних виробів, що прикрашають українські народні оселі: стільці, столики, миски, ліжка, шафи, а також декоративні панно для стін. Майстри часто використовували для цього дуб, ясен, липу та вільху, які вважались найбільш піддатливими до різьблення.

Крім того, починаючи з середини XIX століття, важливим аспектом розвитку українського різьблення стала акцентуація на сакральні теми.

Різьблені хрести, а також декоративні зображення святих, ангелів і святкові композиції з деревини почали масово виготовлятися для храмів, монастирів та церков по всій Україні. Серед таких виробів були не лише великі дерев'яні скульптури, а й невеликі прикраси для внутрішнього оздоблення релігійних об'єктів, такі як різьблені рамки для ікон, статуї святих, різноманітні декоративні панно.

XX століття стало етапом великих змін у розвитку української художньої обробки деревини. У цей період українська різьба набула нового звучання і стосувалася не лише традиційних форм, але й експериментів з новими стилістичними напрямками. Поява модерністських течій у живописі, скульптурі та декоративно-прикладному мистецтві сприяла значним змінам у роботі з деревом. Водночас народне мистецтво та традиційне різьблення залишалося важливою частиною культурної спадщини.

Однак у цей час ми спостерігаємо поєднання класичних народних технік з сучасними художніми пошуками. Українські майстри почали створювати не тільки традиційні дерев'яні хрести, ікони та статуї святих, але й експериментували з використанням деревини в абстрактних композиціях. У цей період на українських землях з'являється новий тип дерев'яної скульптури, де дерево не лише служить матеріалом для декоративних виробів, а й стає важливим засобом художнього вираження в рамках модерного мистецтва.

Особливо важливим є спадок таких майстрів, як Василь Свида, Юрій Павлович та Микола Малишко, які в своїй творчості активно зверталися до традиційного народного різьблення, вносячи в нього нові форми та експресію. Так, наприклад, Свида у своїй творчості часто використовував для своїх дерев'яних скульптур нетрадиційні техніки різьблення, поєднуючи їх з інкрустацією металами і камінням, що надає його роботам нове художнє звучання та перехід від традиційних форм до сучасних інтерпретацій [9].

Іншим важливим досягненням цього періоду є поява художніх панно та скульптур, виконаних з деревини, що мають концептуальне значення. Поява

таких виробів дає новий імпульс для розуміння деревини не лише як матеріалу для створення утилітарних чи декоративних виробів, але й як самодостатнього мистецького засобу, здатного виражати складні ідеї, концепції і почуття [5].

Сучасна художня обробка деревини в Україні не залишилася без змін у контексті новітніх технологій та концепцій. З одного боку, мистецтво різьблення продовжує зберігати традиційний характер, в той час як з іншого боку, художники та ремісники активно експериментують з новими формами, техніками та матеріалами. Сучасні майстри застосовують дерево для створення не лише декоративних предметів, а й великих інсталяцій, які мають художнє та соціальне значення.

Наприклад, сучасні скульптори, такі як Андрій Лесів, продовжують традицію використання деревини для створення скульптур, які не лише зберігають зв'язок із народною традицією, але й відображають нові художні ідеї та концепти [10]. Багато сучасних митців звертаються до дерев'яних скульптурних форм, поєднуючи їх з іншими матеріалами, такими як метал, камінь чи бетон, що дозволяє створювати інноваційні твори мистецтва, що демонструють різноманітність сучасних підходів до роботи з деревом.

У сучасному мистецтві дерево використовується не лише для створення скульптур чи декоративних виробів, а й для створення предметів, що несуть у собі концептуальне навантаження. Технології, які з'явилися в ХХІ столітті, дозволяють художникам і дизайнерам не тільки створювати дерев'яні скульптури, але й виготовляти дерев'яні інсталяції, що є важливими елементами сучасного інтер'єрного та скульптурного мистецтва.

У ХХ столітті українське мистецтво обробки деревини зазнало значних змін, пов'язаних із впливом модернізму та авангарду, а також радикальних змін у культурному контексті, зокрема під час міжвоєнного періоду. Від традиційного народного мистецтва до інтерпретацій сучасних художніх течій – процес еволюції був складним і двозначним.

На початку ХХ століття українські митці продовжували традицію народної різьби, однак вже у 1910–1930-х роках почали з'являтися нові

напрямки в різьбленні, що засновані на використанні простих форм, геометрії та абстракції. З початком руху модернізму та конструктивізму значна кількість українських художників звернулася до дерев'яної скульптури, проте вже з іншим підходом до форми. Від традиційних рельєфних зображень святих чи побутових сцен митці почали створювати скульптури, де фігури і композиції мали виразний, часто мінімалістичний характер [6].

Особливої уваги заслуговують роботи таких українських художників, як Іван Кавалерідзе, який створював у 1920–1930-х роках монументальні скульптури, які поєднували класичні риси з новаторськими техніками, використовуючи дерево для створення абстрактних форм. У його роботах помітні елементи народного різьблення, однак він застосовував і нові методи обробки деревини, вводячи геометричні форми та спрощення деталей, що характерно для модернізму [10].

Іншим важливим явищем було зростання популярності дерев'яних скульптур у радянську добу, коли дерево залишалося важливим матеріалом для виготовлення монументальних композицій. У цей період скульптури на теми трудової діяльності, а також релігійні мотиви, переконливо передавали ідеї колективізму та побудови нового суспільства. Дерев'яна скульптура ставала частиною урбаністичних просторів, палаців культури, а також навчальних закладів, де дерев'яні рельєфи і композиції використовувалися як частина символічної пропаганди.

Сучасне українське мистецтво, зокрема в галузі обробки деревини, намагається поєднати народні традиції з інноваційними підходами та сучасними художніми техніками. Після здобуття Україною незалежності, а також з початком процесу деколонізації мистецької свідомості, вітчизняні митці звернулися до своїх коренів і традицій, зокрема до народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Протягом останніх десятиліть стало помітним відродження інтересу до дерев'яної скульптури, особливо серед молодих художників. Повернення до народних традицій, поєднаних із сучасними естетичними пошуками, дало

можливість відновити інтерес до декоративного мистецтва. Це стосується не тільки скульптури, а й народної різьби по дереву, яка отримала нове життя завдяки поєднанню народних мотивів з інноваційними методами обробки матеріалу [11].

Особливу увагу варто звернути на те, як сучасні митці працюють з деревом в контексті сучасного мистецтва. Одним із таких прикладів є творчість таких митців, як Ігор Сиволап, який поєднує традиційне різьблення з інкрустацією металами та іншими матеріалами, створюючи твори, що поєднують класичні мотиви з сучасними мистецькими течіями. Його роботи – це не лише декоративні предмети, а й витвори мистецтва, які містять глибокий символічний зміст .

Використання деревини в сучасному мистецтві дозволяє митцям створювати масштабні монументальні композиції, що відображають не лише національні традиції, але й актуальні соціально-політичні та культурні теми. Протягом останніх десятиліть зростає інтерес до дерев'яних інсталяцій, які поєднують стародавні техніки з новітніми тенденціями в мистецтві. Мистецтво обробки деревини в Україні продовжує розвиватися, забезпечуючи зв'язок між минулим та майбутнім, що дозволяє зберігати традиції та водночас адаптувати їх до сучасних потреб.

Таким чином, розвиток техніки художньої обробки деревини в Україні пройшов через кілька етапів: від прадавніх часів до сучасних інтерпретацій. Важливою особливістю української дерев'яної скульптури є її безперервне поєднання народних традицій і новаторських пошуків. Упродовж століть дерево не лише служило матеріалом для виготовлення побутових предметів, але й ставало основою для створення сакральних, монументальних і декоративних творів.

Сучасне українське мистецтво продовжує розвивати традиції різьблення та обробки деревини, синтезуючи класичні методи з новітніми підходами. Таким чином, дерево, як матеріал, зберігає свою актуальність і надалі,

забезпечуючи художникам можливість реалізувати як традиційні, так і інноваційні ідеї.

Серед важливих напрямів розвитку техніки художньої обробки деревини в Україні – це не тільки відродження старовинних традицій, а й інтеграція нових технологій, що відкривають нові можливості для творчості. Важливою є також роль деревини як символу національної ідентичності та культурної спадщини, адже, використовуючи цей матеріал, митці творять твори, що відображають глибокий зв'язок з історією та культурою України [12].

У ХХІ столітті технології обробки деревини значно змінюються завдяки застосуванню новітніх методів обробки матеріалу. Ці технології дозволяють не тільки зберігати, але й значно покращувати традиційні техніки, що використовуються в художній обробці деревини, і відкривають нові можливості для творчості.

Сучасні деревообробні технології включають лазерне різьблення, цифрові верстати з числовим програмним управлінням (ЧПУ), 3D-друк та інші інноваційні методи, які дозволяють досягати високої точності в роботі з деревом і створювати складні конструкції з мінімальними витратами часу. Лазерне різьблення стало особливо популярним серед сучасних майстрів, оскільки дозволяє з великою точністю вирізати складні орнаменти та зображення, а також забезпечує більш ефективну обробку деревини, порівняно з традиційними методами [13].

Використання комп'ютерних технологій у виробництві дерев'яних виробів дозволяє досягати нових рівнів естетичної та функціональної складності. Сучасні ЧПУ-верстати дають можливість створювати не тільки стандартні форми, а й виготовляти персоналізовані об'єкти, що дозволяє майстрам створювати інноваційні і нестандартні дерев'яні вироби. Одним із напрямків є створення інтер'єрних елементів та скульптур з деревини, що виготовляються за допомогою програмованих верстатів, що дозволяє

виконувати детальні і складні малюнки, що важко досягнути традиційними методами.

Застосування 3D-друку також дозволяє створювати складні дерев'яні структури та елементи декору. Наприклад, використання дерев'яного порошку для 3D-друку дозволяє створювати об'ємні скульптури, при цьому зберігаючи природні властивості деревини, такі як текстура та колір. Цей метод відкриває нові можливості для створення дерев'яних виробів і об'єктів мистецтва, які раніше були важкими для виконання традиційними методами [14].

Зокрема, одним із сучасних викликів для українського мистецтва є збереження природних ресурсів та використання екологічно чистих і стійких матеріалів. Сучасні митці все більше звертаються до використання екологічно чистих видів деревини, а також відновлених матеріалів, що дозволяє не тільки зберегти природні ресурси, але й додати особливу естетику виробам, виконаним з перероблених матеріалів.

Вплив екологічних трендів на сучасне мистецтво і обробку деревини в Україні також проявляється в тому, що багато майстрів почали застосовувати дерево, яке походить із сертифікованих лісів або використовувати відходи деревообробної промисловості для створення нових об'єктів мистецтва. Це дає можливість зменшити навантаження на навколишнє середовище, зберігаючи при цьому естетичну і художню цінність творів [15].

Соціальні фактори також впливають на популярність різьблення та обробки деревини в Україні. З одного боку, відродження інтересу до народного мистецтва сприяє більшому використанню традиційних технік різьблення. З іншого боку, сучасні митці активно звертаються до деревини як до матеріалу для вираження важливих соціальних тем. Приміром, дерев'яні скульптури, створені за допомогою нових технологій, часто мають глибокий концептуальний зміст і відображають соціальні та політичні проблеми, такі як екологічна криза, війна, національна ідентичність та єдність.

В Україні, як і в багатьох інших країнах, дерев'яне мистецтво також використовується для відображення культурних та національних цінностей.

Відродження традиційних форм обробки деревини допомагає зберігати національну ідентичність і підкреслювати зв'язок між минулим і сучасним.

Техніка художньої обробки деревини в Україні має значний потенціал для подальшого розвитку завдяки поєднанню традиційних методів та новітніх технологій. У майбутньому можна очікувати ще більшу інтеграцію сучасних технологій у деревообробне мистецтво, що дозволить розширити можливості створення художніх і декоративних виробів.

Одним із найбільших викликів для розвитку цієї галузі є необхідність збереження та адаптації традиційних технік різьблення до нових умов. Водночас, підвищений інтерес до народного мистецтва та дерев'яних виробів створює сприятливі умови для розширення попиту на ці твори, що стимулює майстрів та дизайнерів до пошуку нових форм і методів роботи.

Подальший розвиток техніки художньої обробки деревини в Україні також залежатиме від зростання культурної самосвідомості та відновлення народних традицій, що є невід'ємною частиною національної спадщини. У майбутньому деревообробка в Україні може стати потужним сектором культурної індустрії, що поєднує традиції з інноваціями.

У XXI столітті глобалізація значно змінила культуру і мистецтво багатьох країн, в тому числі й України. Вона сприяла взаємодії між культурами та обмінові творчими ідеями, що вплинуло на традиційні техніки художньої обробки деревини. Глобалізація означала проникнення нових художніх напрямів, стилів і технологій в українське мистецтво, але водночас виникла й потреба збереження національних традицій, що сприяло інтеграції народних технік із сучасними трендами.

Поширення нових медіа та технологій дозволило митцям з різних куточків світу поділитися своїми знаннями та досвідом. Зокрема, в Україні це виразилося в збільшенні кількості міжнародних виставок, фестивалів та конкурів, де українські митці мали можливість демонструвати свої роботи й водночас знайомитися з новими тенденціями у світі декоративно-прикладного мистецтва. Сучасні художники активно застосовують у своїй творчості

елементи міжнародних стилів, таких як мінімалізм, поп-арт, концептуалізм, одночасно зберігаючи глибокий зв'язок із національними традиціями [16].

Проте це також викликало певні труднощі, пов'язані з необхідністю збереження унікальних народних технік. Як зазначають дослідники, зростання популярності глобальних стилів може призвести до втраченого інтересу до традиційних технік різьблення в обробці деревини, якщо не буде належної підтримки та розвитку цих технік серед молодих митців [17].

З другого боку, інтернаціоналізація дозволила розвитку українського деревообробного мистецтва: українські митці почали брати участь у міжнародних конкурсах, що дозволяє не лише зберігати стародавні традиції, а й адаптувати їх до нових умов сучасного мистецтва.

Успішний розвиток техніки художньої обробки деревини також залежить від рівня професійної підготовки майстрів. Освітні установи та майстерні, що працюють з деревом, відіграють ключову роль у збереженні традицій і популяризації нових технік. В Україні існує кілька відомих навчальних закладів, таких як Львівська національна академія мистецтв, де студенти вивчають художню обробку деревини як частину спеціалізованих програм.

У ці роки спостерігається відродження ремісничих майстерень та програм навчання, що дають змогу молодим митцям здобувати знання та досвід у техніках різьблення, інтарсії, інкрустації. Багато з цих програм орієнтовані на глибоке занурення у народні традиції, що дозволяє молодим художникам відновлювати та інтерпретувати старовинні техніки, а також застосовувати їх у створенні сучасних витворів мистецтва [18].

У містах, де традиції деревообробки мають багатий історичний контекст (такі як Косів, Чернівці, Львів), відкриваються майстерні, де учні можуть працювати з досвідченими майстрами, навчатися технікам ручної обробки та створювати власні роботи, використовуючи традиційні інструменти та матеріали. Водночас такі майстерні часто поєднують народні мотиви з сучасними технологіями, наприклад, використанням комп'ютерного

управління для точності вирізьблених елементів або використанням нових видів деревини.

Сучасне деревообробне мистецтво в Україні включає не тільки збереження народних традицій, але й активно розвиває нові підходи та інновації. Поряд з традиційними техніками різьблення, інтарсії та інкрустації, митці шукають нові шляхи вираження за допомогою деревини. Застосування таких технік, як випалювання деревини за допомогою пірографії, сучасні методи лазерного різьблення, а також комбінування деревини з іншими матеріалами (метал, камінь, тканини) дозволяють створювати нові витвори мистецтва, що поєднують народну спадщину з інноваційними пошуками.

Прекрасним прикладом таких інновацій є роботи сучасних українських митців, які комбінують дерево з іншими природними матеріалами, створюючи надзвичайно цікаві й оригінальні композиції. Так, майстри, як Ірина Куряча, поєднують дерево з каменем та металом, створюючи тематичні композиції, що нагадують міфологічні образи. Вона поєднує традиційні техніки різьблення з сучасним підходом до використання матеріалів, що дозволяє створювати експресивні роботи на тему духовності та внутрішнього світу людини [19].

Сучасне деревообробне мистецтво не обмежується лише традиційними темами. Українські художники експериментують із застосуванням деревини в урбаністичних і інсталяційних проектах. Виставки сучасного мистецтва все частіше включають роботи, в яких дерево використовується не тільки як матеріал для створення скульптур, але й як основа для просторих інсталяцій, що займають цілі зали чи площі. Це демонструє еволюцію обробки деревини, від побутового матеріалу до важливого елементу сучасного мистецтва [2].

Техніка художньої обробки деревини в Україні пройшла довгий і складний шлях розвитку, зберігаючи свою унікальність і адаптуючись до нових умов. Від стародавніх традицій обробки деревини до новітніх технологій і сучасного мистецтва, дерево стало матеріалом, що поєднує минуле і сучасне, традиційне і інноваційне. Сьогодні українські митці продовжують розвивати техніку художньої обробки деревини, поєднуючи в

своїх роботах народні традиції з новітніми технологіями та концептуальними підходами.

У майбутньому очікується, що дерево буде залишатися важливим матеріалом для художників, дизайнерів та архітекторів, а також для створення нових інтерпретацій національних символів і традицій в сучасному мистецтві.

Техніка художньої обробки деревини в Україні, окрім естетичних і технологічних аспектів, завжди була важливим елементом національної ідентичності. Від самого початку використання деревини в Україні, майстри застосовували цей матеріал для створення об'єктів, що відображали культурні, релігійні та національні переконання. Дерево стало не лише матеріалом для повсякденних предметів, але й носієм культурних символів, які виражали українську ідентичність.

Особливо важливою є роль дерев'яної скульптури у сакральному мистецтві. Перші християнські храми на українських землях часто мали дерев'яні вівтарі та скульптури святих. Іконостаси, створені з деревини, стали символом релігійної приналежності і культурної спадщини. Саме дерево стало тим матеріалом, який використовувався для створення релігійних образів у важливий період християнізації. Це було значущим етапом у формуванні християнської культури, яку українці привнесли в контекст європейської цивілізації, зберігаючи при цьому свою національну унікальність [6].

Згодом дерев'яне різьблення, яке широко використовувалося для оформлення не тільки храмів, але й побутових предметів, таких як скрині, меблі, вікна та двері, ставало важливою частиною народного мистецтва. Такі вироби стали своєрідними носіями українських традицій, що знаходять відображення у національних орнаментах і символах. Це мистецтво зберігало в собі елементи світогляду, що виражали зв'язок з природою, родом і нацією. Дерево, як природний матеріал, сприймалося народом як живий організм, що є невід'ємною частиною духовного світу [2].

Особливо яскраво українська ідентичність проявляється в народному мистецтві різьблення, яке знайшло своє втілення в багатьох видах

декоративно-прикладного мистецтва. Це дозволяє стверджувати, що дерево, через різьблені символи та орнаменти, є свого роду кодом національної культури, який відображає не лише побутові, але й культурно-історичні аспекти українського народу.

Дерев'яна скульптура завжди була важливою частиною української культури. Особливо важливу роль вона відігравала в сільських громадах, де традиція різьблення по дереву зберігалася протягом століть і продовжує існувати до сьогодні. Як уже згадувалося, дерев'яні хрести, скульптури святих і релігійні композиції, що виникли в часи Київської Русі, створювали основу для розвитку дерев'яної скульптури як виду народного мистецтва.

Дерев'яні фігури святих та янголів, що стали характерними для української народної скульптури, демонструють унікальний підхід українських майстрів до передання духовних образів через деревину. Ці образи часто виконувалися на основі релігійних сюжетів, але мали особливу народну інтерпретацію. Традиційні фігури ангелів в українському різьбленні вирізнялися теплом, округлістю і виразністю, на відміну від строгих, часто геометризованих фігур у західноєвропейському мистецтві.

Дерев'яна скульптура набула широкого поширення в західних і центральних областях України, особливо в Галичині та на Волині, де майстри створювали не лише сакральні об'єкти, а й декоративні предмети для повсякденного вжитку. Власне, на цих територіях особливо багато збережено дерев'яних скульптур, що виконують роль оберегів, магічних атрибутів, які, за народними віруваннями, повинні були оберігати від злих духів і хвороб [8].

Залишається важливою і техніка інтарсії та інкрустації, що використовувалася для декорування як святкових, так і побутових предметів. Відомо, що в селах на заході України інкрустовані дерев'яні предмети, зокрема меблі та скрині, мали значне культурне значення, а також виконували роль символічних елементів, що вказували на приналежність до певної соціальної групи чи родини [20].

Збереження народних технік обробки деревини є важливим завданням у контексті збереження культурної спадщини України. Реставрація дерев'яних виробів, що належать до народного мистецтва, а також навчання молодих майстрів традиційному різьбленню є пріоритетними напрямками розвитку вітчизняного мистецтва. Особливо важливою є роль музеїв, які займаються не лише збереженням, але й популяризацією народних ремесел. Основні традиційні техніки художньої обробки деревини, їхнє призначення та сучасне використання подано в таблиці 1.1.1 [2; 6; 8; 20].

Таблиця 1.1.1 – Техніки художньої обробки деревини

Техніка обробки деревини	Опис техніки	Традиційне використання	Сучасне застосування
1	2	3	4
Різьблення	Видалення частин деревини для створення орнаментів, фігур, рельєфів	Релігійні твори, побутові предмети	Скульптура, меблі
Інтарсія	Вставка декоративних матеріалів (деревина, метал, камінь) в основну поверхню дерева	Церковна обробка, меблі	Дизайнерські меблі, декоративні елементи
Інкрустація	Використання вставок з матеріалів (метал, камінь, перламутр) для декору	Побутові предмети, меблі	Модерні інсталяції, сучасні меблі
Випалювання	Нанесення малюнків і орнаментів за допомогою розпеченого інструменту	Різьблені предмети побуту	Сучасне декоративне мистецтво, графіка на дереві
Шліфування	Полірування деревини для досягнення гладкої поверхні	Підготовка до покриття	Меблі, дизайнерські елементи

В Україні активно функціонують численні етнографічні музеї, де виставляються не тільки предмети народного побуту, але й дерев'яні скульптури, що відображають різні стилі та техніки різьблення, характерні для різних регіонів країни. У музеях та майстернях зберігаються техніки, що використовуються для реставрації старовинних дерев'яних виробів. Вони дозволяють сучасним митцям не лише відновлювати традиційні форми, але й впроваджувати їх у свої творчі проекти, поєднуючи з новими методами обробки деревини [3].

Одним із важливих аспектів збереження традицій є діяльність навчальних закладів, таких як Львівська національна академія мистецтв, де студентам пропонують курси, що присвячені як історії, так і практиці народної дерев'яної обробки. У таких закладах формуються нові майстри, які зберігають традиційні техніки, водночас використовуючи сучасні підходи до створення об'єктів мистецтва з деревини.

1.2 Художньо-технологічні особливості виконання творів у техніці художньої обробки деревини

Дерево є одним з найбільш універсальних і приємних для обробки матеріалів у художньому мистецтві. Існують кілька основних технік обробки деревини, кожна з яких має свої особливості і застосовується в різних видах мистецтва. До основних технік належать різьблення, інтарсія, інкрустація, випалювання, шліфування та токарна обробка.

Різьблення – це одна з основних технік в обробці деревини, що полягає в видаленні частин деревини за допомогою різних інструментів для створення орнаментів, фігур чи рельєфів. Для цього використовуються стамески, ножі, долота та інші інструменти. Різьблення може бути пласким, коли орнаменти прорізаються по поверхні, або об'ємним, коли вирізаються окремі фігури.

Традиційно для таких робіт використовуються м'які породи деревини, як липа чи вільха, оскільки вони добре піддаються обробці [3].

Інтарсія – це техніка вставки декоративних елементів з інших порід деревини або матеріалів (наприклад, металу, каменю, перламутру) в основну дерев'яну поверхню. Вона дає можливість створювати складні орнаменти і малюнки, де кожен елемент ідеально підходить до іншого. Ця техніка вимагає високої точності, оскільки потрібно акуратно вирізати і встановити матеріали так, щоб вони не виступали за межі поверхні [3].

Інкрустація – це техніка, схожа на інтарсію, але замість вставок з деревини застосовуються більші вставки з іншого матеріалу, наприклад металу або каменю. Інкрустація дозволяє додавати об'ємні елементи або кольорові акценти в дерево. Зазвичай для інкрустації використовуються дорогоцінні метали або каміння, що додає виробу розкоші і елегантності.

Випалювання – це техніка нанесення малюнків і орнаментів на деревину за допомогою розпеченого інструменту. Це дозволяє створювати різні відтінки кольору та глибини, додаючи малюнку текстуру. Випалювання використовується для створення як дрібних декоративних елементів, так і великих панно [20].

Шліфування – це заключний етап обробки деревини, що полягає в згладжуванні поверхні для досягнення гладкості і рівності. Для цього використовуються абразивні матеріали, такі як наждачний папір або шліфувальні машини. Ця техніка необхідна перед нанесенням покриття (лаку, фарби), адже добре відшліфоване дерево дозволяє отримати більш яскраве і гладке покриття [21].

Токарна обробка – це процес обробки деревини на токарному верстаті, що дозволяє створювати круглі, симетричні форми. Токарна техніка використовується для виготовлення меблів, різноманітних декоративних елементів, таких як тарілки, вази, ручки для меблів і інші об'ємні форми.

Вибір породи деревини – один з ключових аспектів у процесі виготовлення художніх виробів. Кожна порода має свої властивості, що впливають на техніки обробки і кінцевий вигляд виробу.

- Липа – одна з найпопулярніших порід для різьблення завдяки своїй м'якості, однорідності текстури і легкості обробки. Липа добре зберігає форму і дозволяє майстрам досягати чітких контурів при виготовленні скульптур чи декоративних елементів [22].

- Дуб – тверда деревина, яка добре підходить для виготовлення меблів і великих декоративних елементів. Дуб має виразну текстуру та високу міцність, що робить його ідеальним матеріалом для створення довговічних виробів. Однак через свою жорсткість дуб важко обробляється, тому він використовується для створення деталей, які не потребують надмірної тонкої обробки [23].

- Ясен – тверда і міцна порода, схожа на дуб, але більш еластична, що дозволяє легко обробляти її для виготовлення складних скульптурних форм. Ясен має красиву текстуру та гарний колір, що робить його популярним матеріалом для виробів високої якості [24].

Вибір інструментів є важливим аспектом художньої обробки деревини. Для кожної техніки існують спеціалізовані інструменти, що дозволяють досягти необхідного результату.

- Різьбярські інструменти – для точного виконання орнаментів і фігур використовуються ножі, стамески, долота, які дозволяють знімати шари деревини з високою точністю. Вибір інструменту залежить від техніки та складності роботи. Найчастіше майстри використовують набір різьбярських ножів для створення деталей малих і середніх розмірів.

- Пірографи – спеціальні інструменти для випалювання малюнків на дереві. Вони дозволяють створювати не тільки деталі з різним відтінком, але й об'ємні малюнки, що надають виробу особливий вигляд.

- Шліфувальні машини – використовуються для вирівнювання поверхні і створення необхідної текстури. Для великих виробів

застосовуються великі шліфувальні верстати, для дрібних – ручні машини або наждачний папір.

- Токарні верстати – необхідні для створення симетричних круглих форм, таких як ніжки меблів, чаші, декоративні елементи. Токарні роботи використовуються для великої кількості деталей, що потребують рівномірної обробки.

Художньо-технологічні принципи виконання творів з деревини включають в себе не лише технічні аспекти, а й естетичні, що визначають красу і гармонію виробу. Основними принципами є гармонійність композиції, пропорційність, функціональність та оригінальність.

- Гармонійність композиції означає правильне розміщення елементів у виробі, де кожен компонент підкріплює загальну ідею. У декоративних творах важливо забезпечити баланс між деталями, аби композиція виглядала завершеною.

- Пропорційність – це відповідність розмірів елементів один одному, що забезпечує естетичний вигляд твору. Це особливо важливо у скульптурі та при створенні предметів побуту.

- Функціональність – кожен виріб повинен бути не лише красивим, але й практичним. Меблі, посуд, інші побутові предмети мають бути зручними в використанні.

- Оригінальність – нові підходи до створення виробів з деревини допомагають досягти індивідуальності в кожному творі, надаючи йому нове художнє значення.

Декоративні елементи в художній обробці деревини включають в себе не тільки орнаменти, але й різноманітні фігури, рельєфи, панно, предмети побуту, що виконують естетичну та функціональну роль. Основним принципом тут є поєднання форми і функції, де кожен елемент має свою практичну мету, але також доповнює загальний стиль виробу.

При створенні декоративних елементів важливо враховувати технологічні обмеження, пов'язані з вибором деревини і інструментів.

Наприклад, для виготовлення тонких і витончених елементів, таких як різьблені декоративні фігурки чи витончені орнаменти, зазвичай вибирають м'які породи деревини, такі як липа чи вільха. Вони легко обробляються, дозволяють створювати деталі з високою точністю і чіткими контурами.

Для виготовлення більш міцних і об'ємних декоративних елементів, таких як різьблені ручки для меблів або фігури, використовують тверді породи деревини, наприклад дуб чи ясьень. Ці породи мають високу міцність і стійкість до механічних пошкоджень, що робить їх ідеальними для виготовлення декоративних елементів, що зазнають інтенсивного використання [25].

Сучасне деревообробне мистецтво в Україні активно розвивається в напрямку використання новітніх технологій, що відкривають нові можливості для митців. Одним із таких підходів є використання комп'ютерного програмування для створення складних різьблених орнаментів і фігур. Використання лазерного різання та 3D-друку дає можливість точніше виконувати елементи та створювати складні форми, що було б важко реалізувати вручну. Однак при використанні таких технологій не втрачається увага до деталей і традиційного виготовлення дерев'яних виробів, що дозволяє зберігати культурну спадщину і водночас інтегрувати новітні можливості в процес обробки деревини [26].

Застосування нових технологій дозволяє майстрам поєднувати традиційні методи обробки деревини з інноваційними підходами, що відкриває нові горизонти для створення унікальних художніх творів. Це забезпечує розвиток як у сфері декоративно-прикладного мистецтва, так і в галузі дизайну та архітектури.

Однією з важливих складових сучасної художньої обробки деревини є застосування таких технік, як комбінування деревини з іншими матеріалами, зокрема металом, каменем або склом. Наприклад, дерев'яні меблі та скульптури можуть бути доповнені металевими або скляними елементами, що додає їм сучасного вигляду та унікальності. Це поєднання матеріалів дозволяє створювати оригінальні твори, що поєднують в собі традиції та інновації.

Також сучасні митці активно використовують техніки, пов'язані з мінімалізмом, що вимагає від майстра точності і лаконічності в оформленні дерев'яних виробів. Мінімалістичні меблі, декоративні елементи та скульптури з деревини, що виготовляються за допомогою новітніх технологій, мають характерні чисті лінії і прості геометричні форми, що забезпечують елегантний і сучасний вигляд.

Важливим аспектом є також реставрація старовинних дерев'яних виробів, що збереглися з попередніх епох. У цьому процесі використовуються традиційні методи обробки деревини, щоб повернути виробам їх первісний вигляд і функціональність, зберігаючи при цьому їх культурну та історичну цінність. Майстри реставрації застосовують ті ж інструменти та техніки, що і їх попередники, роблячи це з максимальною точністю і обережністю .

Дерево, завдяки своїй універсальності, активно використовується в сучасному інтер'єрному дизайні. Окрім декоративної ролі, дерево має і функціональне значення. Виготовлення меблів, підлогових покриттів, а також різноманітних декоративних елементів з деревини дозволяє створювати естетично привабливі, екологічно чисті та практичні інтер'єри.

У сучасному дизайні часто використовуються не тільки традиційні техніки обробки деревини, а й інноваційні методи, такі як ламінування, покриття деревини спеціальними захисними шарами, які покращують її довговічність і зовнішній вигляд. Це дозволяє використовувати дерево навіть у тих умовах, де раніше застосування деревини було обмежене, наприклад, у зовнішньому оздобленні або у вологих приміщеннях.

Проте, незважаючи на розвиток новітніх технологій, популярність природних матеріалів і зокрема деревини в інтер'єрі не зменшується, що свідчить про його універсальність та здатність адаптуватися до сучасних тенденцій дизайну. Порівняльну характеристику технік художньої обробки деревини за історичними періодами наведено в таблиці 1.2.1 [8;26].

Таблиця 1.2.1 – Порівняння технік обробки деревини в різні періоди

Техніка обробки деревини	Опис	Період використання	Традиційне застосування	Сучасне застосування
1	2	3	4	5
Різьблення	Створення орнаментів, фігур на поверхні деревини	Давнина – сучасність	Побутові предмети, сакральне мистецтво	Сучасні скульптури, дизайнерські вироби
Інтарсія	Вставка іншого матеріалу (дерево, метал, камінь) в деревину	Давнина – сучасність	Декоративні меблі, релігійне мистецтво	Меблі, сучасні інсталяції
Токарна обробка	Створення круглих, симетричних форм на токарному верстаті	Середньовіччя – сучасність	Меблі, предмети побуту	Меблі, декоративні елементи
Випалювання	Нанесення малюнків і орнаментів на деревину	18-20 ст.	Різьблені твори, іконографія	Інтерактивні роботи, сучасний декор
Шліфування	Обробка поверхні для досягнення гладкості	Сучасність	Підготовка дерев'яних виробів до покриття	Меблі, декоративні елементи

Незважаючи на розвиток новітніх технологій у деревообробній галузі, традиційні методи обробки деревини залишаються важливими і затребуваними в художньому процесі. Збереження та передача цих технік є важливим аспектом культурної спадщини, а також допомагає зберегти національну ідентичність у сучасному мистецтві. Технології, такі як лазерне різання та 3D-друк, не лише зберігають традиції, але й дозволяють

вдосконалити процеси створення складних декоративних елементів, що дає митцям нові можливості для творчості.

Окремо варто підкреслити значення деревини в сучасному інтер'єрному дизайні. Використання цього природного матеріалу як для створення меблів, так і для декоративних елементів, дозволяє забезпечити стильний і екологічно чистий вигляд інтер'єрів, що відповідає сучасним вимогам.

Отже, художньо-технологічні принципи обробки деревини – це не лише технічний процес, але й важлива складова культурного розвитку, що поєднує традиції та інновації, створюючи унікальні твори мистецтва.

2 ХУДОЖНЬО-КОМПОЗИЦІЙНІ ТА МАТЕРІАЛОЗНАВЧО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ ЗА ОБРАНОЮ ТЕХНІКОЮ

2.1 Ідея та художньо-образне обґрунтування художнього твору обраного для виконання

Об'єктом дослідження є об'ємно-просторова дерев'яна скульптура під назвою «Янгол-охоронець України». Це не просто мистецький твір, але й символ національної гордості, патріотизму та духовної підтримки в умовах сучасних випробувань. Скульптура виготовлена з липи – матеріалу, що є ідеальним для різьблення завдяки своїй м'якості та легкості обробки. Липа вже здавна використовується в українському народному мистецтві завдяки своїй здатності зберігати деталі і чіткість ліній, що є важливим для виконання витончених орнаментів і образів.

Форма янгола в скульптурі стилізована і символічна, що є важливим елементом художнього задуму. Образ ангела охоплює глибокий духовний і культурний контекст. Величезні крила янгола, що розправлені за його спиною, символізують захист і силу, а триманий в руках меч стає важливим символом боротьби за правду, мир і свободу. Меч, як інструмент боротьби, несе значення як у фізичному, так і в духовному аспекті – боротьба за світло, за надію, за кращу долю України. Його наявність підкреслює героїзм українських захисників, які стоять на захисті рідної землі.

Верхня частина композиції доповнена німбом, який є класичним символом духовної чистоти, святості і благочестя. Німб оточує голову янгола, підкреслюючи його божественну природу і важливість для країни, для її народу. Це додатковий елемент, що з'єднує сакральний характер образу ангела з глибоким національним патріотизмом.

Скульптура встановлена на геометрично чіткій підставці, що надає їй стабільності і завершеності. Підставка, як частина композиції, підтримує і підкреслює важливість і серйозність фігури янгола, забезпечуючи правильне сприйняття та фокус уваги на центральному образі. Чіткість ліній підставки є частиною концептуальної роботи, що підсилює форму та естетику, яка відображає гармонію та баланс між елементами композиції.

Скульптура поєднує естетику сакрального мистецтва з національно-патріотичною символікою. Ангел уособлює Збройні Сили України як захисників миру, життя та незалежності, він стає метафорою національної боротьби за свободу. Завдяки символічній абстрактності форми, акцент переноситься на головний сенс – духовний захист України та її народу.

Ідея цієї кваліфікаційної роботи – об'ємна-просторова композиція з деревини – містить глибокий символізм. Вона поєднує релігійний, історичний та глибоко особистісний аспекти. У християнській традиції кожна людина отримує свого ангела-охоронця, який направляє її на життєвому шляху, допомагає у труднощах і радощах, а також захищає від зла. Ця ідея є втіленням віри, що кожен має свою підтримку і захист на кожному етапі життя. Враховуючи історичний контекст, образ янгола є не лише релігійним, але й історично патріотичним символом.

Скульптура «Янгол-охоронець України» переносить цей образ у сучасну реальність, де він набуває додаткового сенсу в контексті війни, боротьби за незалежність і свободу. Янгол виступає як сила добра, що бореться з темними силами, які символізують війна, страждання та злидні. Це важлива метафора, адже в умовах війни цей образ асоціюється з захистом українських захисників, що стоять на передовій, віддаючи свої життя за рідну землю.

Ця скульптура є не лише емоційним символом надії, але й духовним посланням для всіх українців. Вона передає ідеї любові до Батьківщини, сили молитви і віри в краще майбутнє. У важкі часи, зокрема під час війни чи криз, ця тема набуває ще більшої актуальності, стаючи емоційно-патріотичним закликком до єдності та надії. Янгол-охоронець – це символ надії, підтримки та

захисту, що дарує спокій і впевненість у майбутньому навіть у найскладніші моменти життя.

Композиція «Янгол-охоронець України» відображає глибоку ідею духовного захисту та підтримки. Вона поєднує символи захисту, процвітання, індивідуальності та гармонії, що робить її важливим елементом для будь-якої спільноти. Ця скульптура несе в собі значення, яке надає емоційну підтримку кожному глядачеві, надихаючи на віру в краще майбутнє і сильний дух нації.

Додатково, важливим елементом художнього задуму стало використання принципів симетрії та ритміки у формоутворенні, що підкреслює гармонію образу та водночас створює візуальний баланс між духовним і земним. Контурні лінії скульптури витримані у плавному, проте чіткому стилі, що сприяє медитативному спогляданню та викликає внутрішню тишу й замисленість. Завдяки цим композиційним рішенням образ ангела не лише привертає увагу, а й встановлює глибокий емоційний контакт із глядачем.

Особливу увагу приділено деталям – вони не є надмірними, але наповнені змістом. Складки одягу ангела, пророблені з урахуванням реалістичності та художнього стилізму, створюють враження руху та динамізму. Це символізує постійну дію янгола – захист, опіку, молитву. Вираз обличчя навмисно витриманий у спокійному, зосередженому ключі – це втілення внутрішнього світла, духовної рівноваги та невидимого зв'язку із небесним.

Колористичне рішення, хоча й не є головним у дерев'яній скульптурі, також має значення. Планується делікатна тональна обробка поверхні, щоб підкреслити природну текстуру липи й водночас виділити важливі акценти, такі як крила, меч, німб. Можливе використання патиною або природних воскових покриттів, які надають дереву глибини кольору, не змінюючи його сутності, а лише посилюючи природну теплоту матеріалу.

Урахування контексту розміщення скульптури також вплинуло на художню концепцію. Передбачається, що твір може експонуватися в

громадському просторі – музеї, освітньому чи духовному закладі, або бути частиною меморіального комплексу. Таким чином, образ янгола виходить за межі індивідуального символізму, перетворюючись на колективну ідею – загальнонаціональну потребу в духовному захисті та збереженні людяності в умовах випробувань.

Концептуально, «Янгол-охоронець України» водночас є і даниною минулому, і поглядом у майбутнє. В ньому закладено зв'язок між поколіннями: від пращурів, які створювали дерев'яні хрести, ікони й обереги, до сучасних українців, що шукають духовну опору в часи невизначеності. Це не просто декоративний або сакральний об'єкт – це скульптурна медитація на тему єдності, пам'яті й стійкості нації.

Важливим етапом підготовки до створення скульптури став ескізний пошук, під час якого було опрацьовано кілька варіантів образу янгола. На цьому етапі митцем були визначені основні пропорції, формотворчі рішення, взаємне розташування ключових елементів – крила, німб, меч, поза фігури. Ескізи дозволили дослідити композиційну рівновагу та образну виразність фігури (див. рисунки 2.1 – 2.3).

Рисунок 2.1 – 2.2 Ескізний пошук

Рисунок. 2.3 – Ескізний пошук

Рисунок 2.1 – 2.2 демонструє перші варіанти образу, де акцент робився на стилізацію крила і геометризацию форм. У свою чергу, рисунок 2.3 ілюструє ескіз із більш деталізованим підходом до обличчя янгола та його жестів. Через графічні варіації була досягнута більш точна відповідність між задумом і візуальним втіленням ідеї духовного захисту.

Після графічної роботи було виконано об'ємний ескіз із пластиліну, що став основою для переходу до тривимірного мислення. Макет із пластиліну дав змогу побачити скульптуру в просторі, відчутти її масштаби, глибину, а також перевірити гармонійність об'ємних форм. Такий підхід надає авторові низку переваг:

- візуалізація об'єму – пластилін дозволяє відразу побачити реальні пропорції й об'ємні співвідношення;
- виявлення недоліків – саме на стадії макетування можна оперативно виявити естетичні чи конструктивні неточності;
- гнучкість і корекція – матеріал дозволяє змінювати частини фігури без ризику пошкодити основу, як у випадку з деревиною.

Таким чином, ескізний етап став не лише формальним кроком підготовки, а повноцінною творчою лабораторією, у якій відбулося народження фінального художнього образу – символічного й сильного в

емоційному вимірі. Він заклав основу для практичного етапу реалізації скульптури з деревини, зберігаючи зв'язок між задумом, пластикою й концептуальним наповненням твору.

2.2 Композиційні та художні особливості виконаного художнього твору, його естетична оцінка

Скульптура «Янгол-охоронець України» є яскравим прикладом поєднання класичних технік обробки деревини з глибоким символізмом і естетичною виразністю. Вона створена з метою передати духовний захист та національну гордість, поєднуючи релігійні й патріотичні мотиви. Композиція скульптури розвивається через складну взаємодію основних елементів, кожен з яких відіграє ключову роль у передачі емоційного та символічного змісту твору.

Форма янгола виконана у стилізованій манері, що дозволяє зберегти баланс між сакральною традицією і сучасною художньою інтерпретацією. Образ янгола відрізняється виразною простотою і лаконічністю, що сприяє акцентуванню уваги на символах: меч як символ захисту і сили, крила як знак духовної свободи та захисту, німб як символ святого і божественного заступництва.

Простота ліній і абстрактність форми дозволяють янголові виглядати як втілення незримой сили, яка оберігає Україну. Водночас така стилізація дає можливість глядачеві вільно інтерпретувати образ, залишаючи місце для особистих емоцій та роздумів. Це підкреслюється завдяки використанню рельєфних деталей, зокрема меча, крил і німба, що виділяються на фоні гладкої основи фігури.

Композиція «Янгол-охоронець України» пронизана глибокою символікою захисту. Крила янгола, що широко розправлені позаду нього, не

тільки підкреслюють образ духовного захисту, але й символізують підтримку і надію для українського народу. Це яскраво виражена метафора єдності і сили. В той час, як меч, що знаходиться в руках ангела, є символом боротьби за мир, свободу та незалежність України, він відображає концепт активного захисту країни, її суверенітету та цілісності.

Німб над головою янгола підкреслює його божественну природу, додатково вказуючи на духовну чистоту і святість. Водночас такий елемент вносить глибокий релігійний підтекст в композицію, наголошуючи на тому, що «Янгол-охоронець» є не лише символом миру, але й вищої сили, яка стоїть на боці справедливості і добра.

Композиція об'ємно-просторова, що дозволяє скульптурі оживати у взаємодії з простором. Янгол виглядає так, ніби він готовий до руху, розправлені крила і потужна поза передають енергію захисту і вишуканість руху. Така динамічність форми робить її виразною і створює відчуття постійного процесу, що підсилюється просторовим оточенням. Підставка, на якій встановлена фігура, має геометрично чітку форму, що контрастує з плавними лініями янгола, надаючи завершеність композиції і підкреслюючи важливість центру – фігури ангела.

Оскільки композиція складається з кількох частин, таких як ангел, меч і крила, всі ці елементи взаємодіють між собою, створюючи певну гармонію і баланс у просторі. Кожен елемент є важливою частиною скульптури, взаємно підтримує і підсилює інші, разом створюючи чітке зображення єдиного образу – Янгола-охоронця України, що стоїть на варті національної гідності.

Колір і текстура деревини відіграють важливу роль у композиції. Липа, будучи світлим матеріалом, дозволяє отримати м'який і чистий тон, що підкреслює глибину і легкість композиції. Використання кракле на поверхні скульптури додає їй ефект старіння і водночас глибину, ніби цей образ пережив століття. Тріщини, що утворюються на поверхні завдяки кракле, нагадують історію, час, духовний зв'язок між минулим і сучасним.

Таке оздоблення дає відчуття сакральності і завершеності образу. Німб і меч виглядають як древні святі артефакти, які зберігають на собі відбиток часу, тим самим підсилюючи патріотичну символіку. Пати́на кракле, з її характерними тріщинами, надає скульптурі відчуття стародавньої святині, яка втілює в собі духовну силу і багатовікову історію боротьби за незалежність.

Емоційно скульптура «Янгол-охоронець України» викликає відчуття надії, сили та молитви. Вона наповнена патріотичним змістом, і водночас має глибоке духовне навантаження. В умовах сучасної війни цей образ ангела стає символом духовного захисту, надаючи підтримку тим, хто відстоює незалежність країни на передовій. Останнім часом тема захисту і молитви стала особливо актуальною, тому скульптура може бути сприйнята як вираз глибокої віри у перемогу і справедливість. З одного боку, вона втілює віру в Бога, з іншого – служить нагадуванням про важливість боротьби за свободу і мир.

2.3 Матеріалознавчі аспекти виконання об'ємно-просторова композиція з дерева «Янгол-охоронець України»

У процесі створення дерев'яної скульптури «Янгол-охоронець України» були обрані матеріали та інструменти, що повністю відповідають вимогам до художньої та технологічної обробки деревини. Основним матеріалом для скульптури стала липова деревина, яка вибрана через свої фізичні властивості, що забезпечують високу якість різьблення і естетичну завершеність образу. Крім того, для підтримки технологічних вимог були використані додаткові матеріали та спеціалізовані інструменти.

Липа – це м'яка, однорідна порода деревини, яка є ідеальним вибором для художнього різьблення. Вона має приємну текстуру і світлий колір, що дозволяє легко передавати складні форми і делікатні деталі. Крім того, липа є

легкооброблюваною та добре тримає різьблення, що дозволяє виконувати як тонкі, так і глибокі різьблені елементи, характерні для скульптури «Янгол-охоронець України». Липа також має низьку щільність, що робить її менш схильною до тріщин і дефектів, що важливо для виготовлення складних об'ємно–просторових композицій.

Завдяки своїй м'якості, липа дозволяє майстру досягати високої точності у виконанні навіть найдрібніших деталей, таких як крила янгола, меч, німб та інші символічні елементи. Світлий колір деревини надає скульптурі чистоту і легкість, що підкреслює святість образу. Липа також дає змогу забезпечити контраст між елементами фігури, адже вона чудово взаємодіє з технікою кракле, яка додає образу ще більшу виразність і глибину.

Столярний клей був використаний для склеювання окремих елементів композиції, що дозволило точно з'єднати частини, які склалися з декількох окремих деталей, таких як меч та німб. Клей забезпечує міцність і стабільність з'єднань, що важливо для довговічності скульптури.

Шліфувальний папір різної зернистості використовувався на різних етапах роботи для вирівнювання поверхні та досягнення бажаної гладкості. Спочатку використовувалися грубі шліфувальні папери для первинного шліфування, а потім тонші для досягнення фінішного вигляду, що дозволило надати скульптурі приємну текстуру, уникнути нерівностей і забезпечити гладкість поверхні.

Морилка або лак (за потреби) були застосовані на завершальному етапі для захисту деревини і підкреслення його текстури. Морилка надає деревині глибину кольору, а лак – додатковий захист від зовнішніх впливів, таких як волога, пил чи механічні пошкодження. Це також дозволяє скульптурі зберігати свій вигляд і зберігати естетичні властивості протягом тривалого часу.

Для досягнення високої точності в обробці деревини були використані різноманітні інструменти, що дозволяють виконувати як грубе, так і точне ручне різьблення.

- Стамески різних розмірів і форм – це основний інструмент для ручного різьблення. Вони дозволяють виконувати як контурне, так і глибоке різьблення, а також надають можливість працювати з деталями різних розмірів, від великих поверхонь до тонких ліній.

- Молоточок (киянка) використовувався для контролю сили натиску при різьбленні. Киянка зменшує ризик пошкодження матеріалу та дозволяє точніше контролювати силу, з якою наноситься різьблення.

- Рубанок був застосований для початкового вирівнювання поверхні деревини. Завдяки рубанку вдалося досягти рівної і гладкої основи перед нанесенням різьблення.

- Шліфувальні губки або машинка використовувалися для фінішного згладження деталей, надаючи скульптурі гладкість і усуваючи дрібні нерівності, що залишилися після обробки.

- Свердло використовувалося для точного з'єднання окремих частин скульптури, таких як встановлення меча чи німба. Свердло дозволяє зробити точні отвори для встановлення деталей без пошкодження деревини.

Вибір липи для виконання скульптури «Янгол-охоронець України» був обґрунтований її фізичними та механічними властивостями, які роблять її ідеальним матеріалом для створення складних об'ємно-просторових композицій. Липа має високу оброблюваність, що дозволяє досягти тонкої деталізації, яка важлива для художнього виконання образів, зокрема в релігійному та патріотичному контексті. Її світлий колір підкреслює символіку чистоти і святості, що є важливим для створення образу янгола як духовного захисника.

Додатково, липа є достатньо легким матеріалом, що дозволяє зберегти стійкість композиції при одночасному зменшенні її ваги, що важливо для установки та транспортування великогабаритних скульптур.

Липа є оптимальним вибором для створення об'ємно-просторової скульптури, оскільки її фізичні властивості дозволяють досягти високої точності і витонченості при різьбленні. Вона ідеально підходить для

виконання складних фігур, таких як «Янгол-охоронець України», надаючи їй не тільки естетичну гармонію, але й дозволяючи зберегти глибокий символізм. Використання кракле додатково підкреслює зв'язок між традиціями та сучасними методами, що робить скульптуру особливо виразною і значущою.

Вибір матеріалу та інструментів для виконання цієї скульптури дозволяє не тільки створити естетично привабливий твір, але й закласти в ньому важливі духовні і національні цінності, що відображають героїзм і надію для сучасної України.

2.4. Технологічні принципи та послідовність виконання графічної композиції

Процес виготовлення дерев'яної скульптури «Янгол-охоронець України» розпочався з підготовки, що є важливим етапом у будь-якому творчому проєкті. Спочатку було створення художніх ескізів, які допомогли сформувати загальний образ янгола, його силует, пропорції та символічні елементи, такі як меч, німб та крила. Художні ескізи стали основою для подальшої роботи, оскільки вони дозволили точно визначити композицію, пропорції та взаємодію частин скульптури (див. рисунки 2.4.1 – 2.4.6).

Рисунок. 2.4.1 – 2.4.2 – Макет та виріб «Янгол охоронець селища»

Рисунки 2.4.1 – 2.4.2 демонструють макет та готовий виріб «Янгол-охоронець селища», що став попередником і натхненням для створення більш масштабної і значущої композиції для кваліфікаційної роботи.

Рисунок. 2.4.3 – 2.4.4 – Ескізний пошук через макет скульптури з пластиліну

Рисунок 2.4.5 – 2.4.6 – Ескізний пошук через макет скульптури з Пластиліну

Рисунки 2.4.3 – 2.4.4 і 2.4.5 – 2.4.6 демонструють процес пошуку форми через макет скульптури з пластиліну, що дозволило сформувавши точне уявлення про загальний вигляд янгола, пропорції крил, меча і інших елементів композиції.

На основі цих ескізів були розроблені шаблони в натуральну величину. Ці лекала служили основою для точного перенесення контурів на деревину. Використання шаблонів дозволяє уникнути неточностей при вирізанні основних форм і забезпечує відповідність обраним пропорціям, що важливо для досягнення бажаного естетичного ефекту. Особлива увага була приділена співвідношенню частин скульптури, гармонії ліній і загальної композиційної рівновазі. Точність шаблонів визначає рівновагу між елементами, що важливо для правильного сприйняття композиції як цілого.

Також враховувалися технічні особливості майбутньої конструкції. Це стосувалося того, як саме окремі елементи будуть з'єднуватися між собою, на основі якої підставки буде встановлюватися скульптура, і як забезпечити її симетрію та стійкість. Технічні аспекти включали розрахунки, пов'язані з балансом скульптури, і визначення методів її з'єднання, щоб скульптура мала не лише естетичну завершеність, а й практичну стійкість у простір.

Цей етап підготовки дозволяє уникнути помилок під час подальшої обробки матеріалу та забезпечити чітке виконання авторського задуму, гарантуючи, що кожен елемент буде точно виведений, і загальна композиція буде витримана до останнього штриха (див. рисунок 2.10).

Рисунок. 2.4.7 – Виготовлені лекала

Після попереднього розкроювання дошок з липи для створення об'ємної частини скульптури, наступним важливим етапом став технологічний процес склеювання окремих шарів деревини в єдиний масив. Це дозволило отримати необхідну товщину заготовки для подальшого формування об'ємної форми ангела, що є основою для більш детальної роботи з фігурою.

Перед тим, як почати процес склеювання, кожен дошку ретельно підготували: перевірили якість поверхонь і забезпечили щільне прилягання без щілин. Важливим аспектом цього етапу є те, що навіть найменші недоліки у підготовці поверхонь можуть призвести до помилок під час склеювання, тому кожна поверхня була точно відшліфована, щоб забезпечити ідеальне з'єднання.

Для склеювання використовувався столярний клей на водній основі, що є оптимальним вибором для таких робіт, оскільки він забезпечує міцне та довговічне з'єднання. Столярний клей на водній основі також має перевагу у тому, що він не забруднює поверхню деревини і дозволяє зберегти її природний вигляд. Клей наносився рівномірно на поверхню кожного шару, після чого дошки були щільно стискані струбцинами. Використання струбцин забезпечує рівномірний тиск по всій площині, що дозволяє досягти ідеального з'єднання частин і запобігає утворенню щілин.

Стискання тривало певний час – зазвичай не менше 12 годин, щоб клей повністю висох і з'єднання стало максимально міцним. Цей процес був важливим для того, щоб створити основу з достатньою товщиною, яка б дозволяла формувати об'ємну частину скульптури та забезпечувала міцність і стабільність майбутньої фігури.

Отже, процес склеювання деревини дозволив сформувати багатошарову основу, що сприяло не лише досягненню потрібної товщини, але й забезпеченню конструктивної надійності скульптури на наступних етапах її обробки та виконання (див. рисунки 2.4.8 – 2.4.9) .

Рисунок. 2.4.8 – Склейка матеріалів для роботи з ними

Рисунок. 2.4.9 – Склейка матеріалів для роботи з ними.

На фото видно процес стискання заготовлі великою кількістю струбцин, що забезпечує рівномірний тиск по всій площині. Стискання важливе не тільки для міцності з'єднання, але й для забезпечення щільного прилягання кожного шару деревини без утворення зазорів. Особливо важливо, щоб клей не витікав

у надмірній кількості, що може призвести до появи плям на поверхні і вплинути на естетичний вигляд готового виробу.

Під час процесу стискання важливо ретельно контролювати кількість клею, щоб він рівномірно покривав кожну поверхню деревини, а після з'єднання дошки залишалися щільно притиснутими. Стискання тривало не менше 12 годин, що дозволяло клею повністю висохнути і забезпечити максимально міцне з'єднання.

Таким чином, на етапі склеювання було сформовано багатошарову основу, що стало основою для подальшої роботи. Цей підхід дозволив не лише досягти необхідної товщини заготовки для формування об'ємної форми ангела, але й забезпечити конструктивну надійність скульптури, що є важливим для стійкості та довговічності композиції. Технологія склеювання допомогла сформувати міцну основу, яка була готова для наступного етапу обробки та створення деталей скульптури. Наступним етапом роботи стало формування об'ємної форми крил, що є однією з найбільш важливих і складних частин скульптури. Формування крил янгола розпочалося після того, як був визначений загальний контур крил і їхнього розташування в просторі. Оскільки крила є центральною частиною композиції, вони мали бути не лише функціональними, а й виконані з максимальним художнім ефектом, що підкреслює основну ідею скульптури – захисту і сили (див. рисунки 2.4.10 – 2.4.12).

Рисунок. 2.4.10 – 2.4.11 – Формування об'ємної форми крил

Рисунок. 2.4.12 – Формування об'ємної форми крил

Основним завданням було надати крилам м'якості та природного вигину, щоб вони не виглядали важкими або грубими, а виглядали плавно і гармонійно. Для цього в процесі формування об'ємної форми крил використовували напівкруглий різець, або стамеску, який дозволяє делікатно знімати зайвий шар деревини та створювати плавні округлі переходи. Такі інструменти дають можливість надавати дереву необхідну форму з високою точністю, зберігаючи при цьому природний вигляд деревини.

Робота виконувалась вручну, що дозволяло максимальну точність і контроль за процесом обробки. У процесі формування спочатку зрізали основні прямі лінії та заготовки, поступово переходячи до округлення форм та усунення гострих кутів. Таке поступове зняття деревини дозволяло створити більш м'які лінії, а також підготувати дерево до подальшого шліфування та доведення до завершеного вигляду.

Щоб максимально контролювати глибину і рівномірність зняття шару деревини, кожен етап різьблення та обробки здійснювався дуже обережно і виважено. Крім того, важливо було не тільки правильно сформувати контур, а й забезпечити гармонію та симетрію між двома крилами, адже будь-яка асиметрія могла порушити баланс композиції. Кожне з двох крил оброблялося

окремо, але з постійними перевірками загальної форми, щоб уникнути дисбалансу. Особливу увагу було приділено тому, щоб крила мали однакову пропорційність, що підкреслює природний вигин і вишуканість кожної деталі.

Різьблення різцем в напрямку волокон деревини дозволяло досягти високої точності та запобігало утворенню сколів, що є важливим моментом при роботі з липою, яка є м'яким і ніжним матеріалом. Це також дозволяло створювати гладкі і рівні поверхні, які підкреслювали б природні лінії крил.

Завдяки цьому етапу крила набули не тільки візуальної легкості, а й привабливості. Гладкі, округлі форми викликають відчуття захисту, тепла й духовної сили, що є головною метою скульптури «Янгол–охоронець України». Своєю формою крила янгола символізують не тільки духовну силу, а й підтримку, що завжди знаходиться поруч, готова підтримати і захистити. Це важлива емоційна складова, що надає глядачеві відчуття спокою та надії.

Наступним етапом стало виготовлення передньої частини композиції, де основним елементом є центральна фігура янгола та символічний меч, що несе в собі глибокий зміст, символізуючи силу, захист і незламність українського духу. Меч, як і крила, має велику символічну вагу і є важливим елементом для підкреслення загального змісту скульптури, що є своєрідним посланням про непохитність і боротьбу за свободу та незалежність.

Процес виготовлення центральної фігури янгола почався з виготовлення силуету, який був розроблений за шаблонами, що були підготовлені на попередніх етапах. Важливою частиною цього етапу було перенесення контурів фігури на іншу дошку. Для цього використовували спеціальну техніку перенесення контурів, що дозволяла перенести кожну деталь в натуральну величину. Після того, як контури були перенесені на дошку, ми вирізали основні форми за допомогою стрічкової пилки, що дало змогу забезпечити чіткі криволінійні форми.

Особлива увага приділялася плавності ліній тулуба та крил, адже саме ці частини фігури мали найбільше значення в композиції. Важливо було досягти того, щоб янгол виглядав природно, з усіма елементами органічно

поєднувалися. Це дозволяє не тільки досягти правильних пропорцій, але й підсилити емоційну виразність образу зміст (див. рисунки 2.4.16 – 2.4.17).

Рисунок. 2.4.16 – 2.4.17 – Виготовлення передньої частини крил.

На цьому етапі було виготовлено основні частини скульптури, а саме центральну фігуру янгола, меч і німб, що стали основними символами в композиції. Згодом ці частини скульптури були об'єднані в єдину цілісну композицію, що відображала глибокий духовний і патріотичний зміст (див. рисунки 2.4.18 – 2.4.20).

Рисунок. 2.4.18 – 2.4.20 – Виготовили меч, німб та голову

Меч виготовлявся паралельно з іншими частинами скульптури, з особливою увагою до дотримання пропорцій і класичних форм зброї, зокрема леза, гарди та ручки. Цей етап вимагав високої точності, оскільки меч є символом захисту, сили і незламності, тому його форма мала бути виваженою і гармонійною.

Спочатку була вирізана плоска форма меча, яка слугувала основою для подальших етапів обробки. Після цього зайвий матеріал поступово знімався з обох боків, щоб сформувати правильну форму заточеного леза. Це виконувалося за допомогою різців різних форм, які дозволяли створювати скоси під бажаним кутом, необхідні для надання лезу реалістичного вигляду і точності ліній. У процесі роботи використовувалися як великі, так і малі різці, що дозволяло контролювати кожен етап обробки та досягати високої деталізації.

Особлива увага приділялася гарді та ручці меча. Ці частини також виготовлялися окремо, щоб надати їм правильну форму. Виготовлення гарди вимагало точних розрахунків, оскільки цей елемент не тільки виконує функціональну роль, а й має важливе декоративне значення. Гарда створювала баланс між естетикою і практичністю меча. Ручка також була оброблена окремо, щоб забезпечити комфортне і зручне зчеплення для «руки» янгола, при цьому її форма повинна була відповідати класичним пропорціям зброї, щоб не виглядати дисгармонійно в загальному контексті скульптури.

Цей етап був важливим для забезпечення точності кожної деталі, адже кожен елемент меча не лише виконує свою символічну роль у композиції, але й створює естетичний акцент, підкреслюючи важливість цього елемента в загальній композиції «Янгол–охоронець України».

Наступним етапом у процесі виготовлення скульптури став етап шліфування всіх деталей для подальшого з'єднання елементів між собою. Після виготовлення окремих частин скульптури – крил, центральної фігури янгола, меча та основи – розпочався важливий процес підготовки цих частин до фінішного з'єднання (див. рисунок 2.4.21).

Рисунок. 2.4.21 – Етап шліфування

Мета цього етапу полягала в тому, щоб підготувати поверхні для з'єднання, надати кожній деталі чистоти, точності форм і забезпечити естетичну довершеність майбутнього виробу. Шліфування дозволяло не тільки усунути всі дефекти, залишки слідів від ріжучих інструментів, але й створити ідеально рівну поверхню, яка сприяє кращому зчепленню елементів при склеюванні.

Шліфування виконувалося поетапно, починаючи з грубішого зерна наждачного паперу (наприклад, P30–P40), що дозволяло знімати незначні нерівності, мікросколи та інші сліди, залишені від ріжучих інструментів. Цей етап був необхідний для того, щоб підготувати кожну частину до подальшої обробки. Після первинного шліфування з використанням більш грубого зерна ми переходили до шліфування середнім зерном (наприклад, P100–P80), що допомагало вирівняти форми і згладити контури, що залишились після первинної обробки. На фінальному етапі використовувався дрібнозернистий шліфувальний папір (наприклад, P120), що забезпечувало гладку, приємну на дотик поверхню без подряпин та нерівностей.

Цей процес дозволив досягти бажаного результату, при якому кожна деталь виглядала бездоганно гладкою, з рівними контурами і точною формою, що створювало естетичну завершеність скульптури. Завдяки шліфуванню

вдалося підготувати кожную частину скульптури до її подальшого з'єднання і остаточної обробки, що було важливим етапом для досягнення ідеального вигляду та високої якості фінального виробу.

На цьому етапі були підготовлені окремі деталі для склеювання. Щоб забезпечити хороше зчеплення клею з деревиною, необхідно було ретельно очистити поверхні від пилу та жиру перед самим процесом склеювання. Це важливо, оскільки будь-які забруднення можуть призвести до слабкого з'єднання, що, в свою чергу, вплине на якість з'єднання та міцність конструкції (див. рисунки 2.4.22 – 2.4.25).

Рисунок 2.4.22 – 2.4.23 – Підготовлені окремі деталі для склеювання

Рисунок 2.4.24 – 2.4.25 – Підготовлені окремі деталі для склеювання

Для склеювання використовувався столярний клей на водній основі, який гарантує надійне з'єднання без тріщин після висихання. Клей на водній основі є ідеальним вибором для таких робіт, оскільки він добре взаємодіє з деревиною, не залишаючи слідів на поверхні. Після нанесення клею на поверхні деталі були щільно притиснуті за допомогою струбцин і притисків, що допомогло зберегти їх на місці під час висихання.

Особливу увагу було приділено точності розміщення елементів, адже правильне з'єднання частин є критично важливим для міцності і гармонії скульптури. Зокрема, меч, який є композиційним і символічним центром, вимагав особливої точності, оскільки він визначає не тільки зовнішній вигляд, а й емоційне навантаження скульптури. Після повного висихання клею з'єднання було перевірено на міцність, а також перевірено на наявність щілин, що могли виникнути в процесі склеювання. Якщо такі щілини були виявлені, вони заповнювалися спеціальним матеріалом для забезпечення гладкої поверхні.

Подальший етап передбачав оздоблення деяких частин скульптури, зокрема німба, передньої частини крил і підставки. Для цього застосовувалася техніка «кракле», що дозволяє створити ефект старіння і глибини. Кракле надає деревині додаткової естетичної виразності, створюючи контраст між гладкими і текстурованими поверхнями.

В самому кінці виріб з деревини був покритий поліуретановим лаком. Поліуретановий лак відрізняється від інших видів лаків своїми унікальними властивостями, такими як стійкість до механічних пошкоджень, висока зносостійкість та довговічність. Він ефективно захищає деревину від впливу вологи, бруду та зносу, зберігаючи її природний зовнішній вигляд на довгі роки. Поліуретановий лак додає не лише захисту, але й надає виробу більш глибокий колір і підкреслює текстуру деревини, що важливо для підсилення художнього вигляду скульптури.

Цей заключний етап обробки є критично важливим для забезпечення довговічності та естетичної завершеності скульптури, адже правильно обрана

технологія лакування не тільки зберігає деревину, але й додає скульптурі фінального акценту, підкреслюючи її красу і духовне значення.

Було здійснено всебічне художньо-образне та конструктивне обґрунтування створення авторської об'ємно-просторової композиції «Янгол-охоронець України». Визначено, що обраний образ янгола має глибоку духовну й культурну символіку, яка актуалізується в умовах сучасних викликів – війни, втрати, потреби в захисті та єдності. Образ янгола, стилізований і осмислений крізь призму національного патріотизму, був трансформований у сакральну-художню форму, що дозволяє глядачеві відчутти як емоційне, так і концептуальне наповнення композиції.

Проведено ескізний пошук, у результаті якого було створено декілька варіантів побудови фігури, розташування крил, меча та німба. Цей етап дозволив автору визначити гармонійні пропорції, структуру і силует фігури. Подальше створення пластилінового макету забезпечило можливість візуалізувати об'єм скульптури, уточнити формоутворення та виявити можливі недоліки до початку роботи з деревом. Такий підхід підвищив якість проєктування та ефективність подальшої художньої реалізації.

Обґрунтовано доцільність вибору деревини липи як основного матеріалу для виконання роботи. Її пластичність, м'якість, здатність тримати дрібну різьбу та гармонійна фактура відповідають вимогам до створення деталізованої сакральної композиції. Конструктивна схема композиції також враховує потребу у стабільності скульптури, що відображено в застосуванні геометрично чіткої основи.

У цілому, в розділі обґрунтовано художню, технічну та духовну концепцію твору, сформовано підґрунтя для його практичної реалізації, що буде представлено в наступному розділі. Композиція «Янгол-охоронець України» втілює не лише естетичну і духовну ідею, але й є результатом виваженого технологічного планування та глибокого символічного осмислення.

ВИСНОВКИ

У результаті виконання кваліфікаційної роботи Об'ємно-просторова композиція з дерева «Янгол–охоронець України» було досягнуто поставлену мету – створення авторського художнього твору з деревини сакрального змісту, що поєднує в собі естетичну цінність, глибоку символіку та актуальність у сучасному мистецькому контексті.

Проведений аналіз розвитку техніки художньої обробки деревини в Україні засвідчив її глибокі історичні корені, важливу роль у формуванні національної ідентичності та безперервність традицій у сакральному мистецтві. Визначено, що дерево як матеріал має не лише утилітарні властивості, а й величезний духовний і культурний потенціал, що дозволяє створювати твори зі складною образною структурою.

Окрему увагу було приділено художньо-технологічним принципам створення дерев'яних творів. Розглянуто різні техніки обробки деревини, зокрема різьблення, шліфування, інтарсію, випалювання, а також застосування новітніх методів, що розширюють межі традиційного підходу. Це дало змогу обґрунтовано обрати відповідні інструменти, матеріали та технології для реалізації авторського задуму.

Художньо–образна концепція композиції «Янгол–охоронець України» ґрунтується на ідеї захисту, духовного заступництва та національного єднання. Форма янгола в роботі розкриває сакральний зміст через пластику, пропорції та композиційну рівновагу, а також через використання символічних елементів (меч, крила, хрест). Композиція вирізняється гармонійним поєднанням пластичних рішень і технічної точності виконання.

Матеріалознавчий аналіз дозволив обрати деревину, що відповідає як конструктивним, так і художнім вимогам. У роботі застосовано деревину липи м'яку, однорідну та придатну для дрібнодетальної обробки. Усі етапи

технологічного процесу (від ескізного проектування до фінального оздоблення) реалізовано згідно з фаховими вимогами.

Практична реалізація художнього твору довела здатність дерев'яної скульптури виступати не лише предметом естетичної дії, але й засобом глибокого духовного впливу. Отриманий результат засвідчує високий рівень інтеграції традиційної техніки з авторським баченням митця, а також наявність фахових знань, що дозволяють опанувати складну художню форму.

Узагальнюючи результати кваліфікаційної роботи, слід зазначити:

- збережено й адаптовано до сучасного мистецького середовища традиційні художньо-образні форми української сакральної пластики;
- обґрунтовано художню та емоційну доцільність вибору теми янгола-охоронця як символу духовного захисту нації;
- підтверджено ефективність застосування класичних технік обробки деревини у поєднанні з новітніми технологіями;
- виконано авторський твір, що відповідає професійним вимогам до об'ємно-просторової композиції з дерева.

Кваліфікаційна робота реалізувала поставлену мету, продемонструвала практичні вміння та теоретичні знання, а також зробила внесок у розвиток сучасного декоративно-прикладного мистецтва України на основі збереження та трансформації національних художніх традицій.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

- 1 Кобищан О. П. Трипільська культура: археологічні та етнографічні *матеріали* // Енциклопедія історії України. – Режим доступу: <https://www.history.org.ua/> (дата звернення: 13.04.2025).
- 2 Іванова Л. М. Дерев'яна скульптура в Київській Русі // Археологія. – Київ: Наукова думка, 1998. – С. 112–116.
- 3 Боярчук В. О. Церква на Київській Русі // Культурна спадщина України. – Київ: Видавництво Академії наук, 2003. – С. 144–146.
- 4 Гавриляк С. М. Майстри народного різьблення та їх твори в Україні // Народне мистецтво України. – Львів: Видавництво «Мистецтво», 2004. – С.33–39.
- 5 Василенко М. М. Традиційні форми народної скульптури на Україні // Наукові праці. – Київ: Укрдержліт, 2007. – С. 60–63.
- 6 Гречаник І. М. Українське бароко в скульптурі // Українська культура. – Львів: Культура, 2010. – С. 101–103.
- 7 Крижанівський П. В. Різьблення та декоративно-прикладне мистецтво барокової доби в Україні // Мистецтво України. – Київ: Вища школа, 2012. – С. 89–92.
- 8 Швець Т. М. Народне різьблення на Гуцульщині // Українське мистецтво. – Чернівці: ЧНУ, 2015. – С. 175–179.
- 9 Довгань В. М. Традиції та інновації у скульптурі ХХ століття // Українська культура ХХ століття. – Київ: НАН України, 2020. – С. 90–95.
- 10 Світличний О. М. Сучасні техніки в художній обробці дерева // Вісник мистецтва. – 2018. – № 1. – С. 51–56.
- 11 Лесів А. М. Мистецтво сучасної скульптури з дерева // Сучасне мистецтво України. – Львів: ЛДУ, 2021. – С. 63–67.
- 12 Мазур І. О. Модернізм і народне мистецтво: перехідні етапи // Мистецтво ХХ століття. – Київ: Наукова думка, 2005. – С. 98–102.

- 13 Шевченко І. П. Іван Кавалерідзе і новітні тенденції в українському мистецтві // Український модернізм. – Львів: ЛНУ, 2006. – С. 58–62.
- 14 Руденко М. С. Радянська скульптура: декоративні елементи та політичний контекст // Соціалістичний реалізм в Україні. – Київ: Видавництво «Просвіта», 2008. – С. 77–81.
- 15 Жукова В. В. Сучасне українське мистецтво: відродження традицій // Мистецтво і культура. – Харків: Видавництво «Мистецтво», 2012. – С. 63–68.
- 16 Левицька О. П. Дерев'яна скульптура як соціально-культурний феномен в Україні ХХ століття // Мистецький вісник. – Львів: ЛДУ, 2014. – С. 42–47.
- 17 Васьківська М. І. Техніка художньої обробки дерева: від класики до сучасності // Українське мистецтво: історія та сучасність. – Київ: Мистецтво, 2018. – С. 101–108.
- 18 Чернишев В. М. Інновації у дерев'яній скульптурі та використання новітніх технологій // Технічні аспекти художньої обробки дерева. – Київ: Академія наук, 2016. – С. 55–58.
- 19 Лебедєв І. В. 3D-друк у мистецтві дерева: новітні тенденції // Вісник сучасного мистецтва. – Львів: ЛНУ, 2018. – С. 92–95.
- 20 Остроменко К. М. Екологічні аспекти в сучасній обробці дерева // Українське мистецтво ХХІ століття. – Київ: Просвіта, 2020. – С. 43–47.
- 21 Львівська національна академія мистецтв. URL: <https://lnam.edu.ua>
- 22 Косівський інститут декоративного і прикладного мистецтва ЛНАМ. URL: <https://kosivart.edu.ua> (дата звернення: 15.04.2025).
- 23 Харківська державна академія дизайну і мистецтв. URL: <https://ksada.org> (дата звернення: 20.04.2025).
- 24 Хмельницький національний університет. Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва. URL: <https://khnu.km.ua> (дата звернення: 10.05.2025).

25 Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu.
URL: <https://asp.wroc.pl> (дата звернення: 13.05.2025).

26 Folkwang Universität der Künste. URL: <https://www.folkwang-uni.de>
дата звернення: 13.05.2025).

ДОДАТОК А**(обов'язковий)****«ЯНГОЛ-ОХОРОНЕЦЬ УКРАЇНИ»**

Рисунок А.1 – Готовий виріб

«ЯНГОЛ-ОХОРОНЕЦЬ УКРАЇНИ»

Рисунок А.2 – Готовий виріб (вигляд спереду)

ДОДАТОК Б (довідковий)

ДИПЛОМ

Рисунок В.1 – Диплом за прийняту участь в конкурсі «Феномен from Ukraine»

ДОДАТОК В

(довідковий)

СЕРТИФІКАТ

Рисунок Г.1 – Сертифікат учасника Міжнародної науково-практичної конференції з висвітленою темою

ДОДАТОК Г

(обов'язковий)

МАКЕТ ПОСТЕРА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ

Об'ємно-просторова композиція з дерева «Янгол-охоронець України»

Джерела натхнення

Пам'ятник жертвам репресій «Янгол Свободи» м. Хмельницький
«Цудо Нокрони Пресвятої Богородиці» м. Хмельницький
«Янгол Охоронець України» м. Бровниці
Скульптура «Янгол-охоронець» Підволочиськ

Пошук творчої ідеї

Процес виконання

Фото готової роботи

Візуалізація

ЗДОБУВАЧ:
ст. гр. ДМ-21-1 Яна КОВАЛЕНКО
ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»

КЕРІВНИК:
Богдан КРУЛИК, старший викладач кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету

АНОТАЦІЯ:
Кваліфікаційна робота виконана з урахуванням специфіки обраної техніки та властивостей деревини як художнього матеріалу для створення авторського твору. Ідеєю об'ємно-просторової композиції є символічний образ, що передає підтримку й віри в силу українського народу під національно-визвольної боротьби.

Рисунок Г – Макет постера

